

Contributors – 21 noiembrie 2011

Mostenirea lui Robert C. Tucker: Marxism, sovietologie, politologie

Duminica s-a incheiat la Washington conventia Asociatiei Americane de Studii Slave, Est Europene si Eurasiatice. In cadrul acestei reuniuni stiintifice de varf s-a desfasurat, vineri 18 noiembrie, o dezbateri consacrata mostenirii unui gigant al sovietologiei ca si al marxologiei ultimilor 50 de ani, profesorul Robert C. Tucker. Imi face o deosebita placere sa anunt aici aparitia la editura Curtea Veche, in colectia „Constelatii”, cu sprijinul Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului si Memoria Exilului Romanesc, a lucrarii clasice a regretatului ganditor, trecut in nefiinta in 2010, „Filosofie si mit la Karl Marx”. Remarcabil tradusa de Emanuel-Nicolae Dobrei, cartea lui Tucker ramane la cinci decenii de la publicarea ei un reper fundamental pentru toti cei care vor sa inteleaga esenta filosofiei lui Karl Marx, problematica alienarii in lumea de azi si a relatiei dintre mit, utopie si revolutie in doctrina marxista. Pentru Tucker, tanarul Marx a fost un hegelian obsedat de sensul istoriei, convins ca gasise punctul arhimedic al unei explicatii definitive a misterului nefericirii umane. Ganditorul american il cita chiar pe Marx spre a demistifica **hubrisul radicalismului marxist**: “Filosoful, el insusi o parte instrainata a acestei lumi, se pune pe sine ca masura a acestei lumi”.

Am avut sansa ca, impreuna cu Bogdan Cristian Iacob, sa fiu prezent la aceasta discutie si sa-i pot oferi personal Evgheniei Tucker, vaduva marelui profesor, exemplarul acestei editii in limba romana. Am mai avut ocazia sa scriu, pe Contributors, pe blogul meu si in revista „22” despre opera lui Robert C. Tucker. Voi incepe aceste notatii referindu-ma la interventiile din dezbateri. Robert English, ginerele lui Tucker, profesor la University of Southern California, mi-a spus ca din punctul sau de vedere prezentarea traducerii in limba romana este la fel de importanta precum sesiunea dedicata autorului. Dezbateri a fost condusa de prof. Stephen Cohen (New York University), biograful lui Nikolai Buharin si principalul discipol al autorului lui „Soviet Political Mind”. Pentru Cohen, care a predat alaturi de Tucker vreme de 30 de ani, acesta a fost „cel mai important specialist occidental in probleme ruse al timpurilor noastre”. Prof. Cohen a adresat un indemn tinerilor cercetatori ori studenti de a nu uita ca proiectele lor actuale sunt cladite pe opera predecesorilor lor. „Robert Tucker a fost, mai presus de orice, un intelectual”, a afirmat Cohen. A inceput ca doctorand in filosofie la Harvard, unde a sustinut o stralucita teza, si a folosit pregatirea sa filosofica pentru a evita capcanele ideologizante. Atunci cand a demarat sisifical sau proiect al biografiei in trei volume a lui Stalin, Tucker nu explica doar o personalitate si un sistem, ci isi re-evalua propria sa experienta precum si pe aceea a Evgheniei in timpurile staliniste. **Biografia autorului se intersecta tulburator cu aceea a obiectului de studiu.**

Profesorul Tucker a fost apropiat de candidatul democrat Adlai Stevenson la alegerile prezidentiale din 1956, l-a consiliat si l-a insotit in timpul vizitei la Moscova. A participat la intalnirea dintre Stevenson si Hrusciiov. Mentionez acest detaliu semnificativ intrucat exista unii care considera ca politologii n-ar avea dreptul de a stabili un asemenea gen de relatii cu personalitatile politice. Stephen Cohen a mai amintit modul in care Tucker stia sa integreze evenimentele decisive din viata politica sovietica in propriile sale cursuri. In octombrie 1961, profesorul a renuntat la structura anuntata a programei analitice a cursului sau si si-a consacrat

prelegerile in exclusivitate analizei documentelor Congresului al XXII-lea al PCUS, un eveniment care a declansat cel de-al doilea val al destalinizarii hruscioviste.

William Taubman, profesor la Amherst College si autorul monumentalei biografii a lui Nikita Hrusciov, l-a descris pe Tucker drept unul dintre cei mai importanti reprezentati ai directiei prosopografice in interpretarea fenomenelor politice: „Biografia lui Stalin este de fapt o istorie completa a Uniunii Sovietice si a bolsevismului”. Taubman a accentuat importanta dimensiunii psihologice in analiza personalitatilor politice. A insistat asupra relevantei si fertilitatii abordarii psiho-biografice. „Robert Tucker a restituit conceptul de dictator interpretarii moderne a totalitarismului” a spus Taubman, observand ca definitia dominanta din anii Razboiului Rece subestima aceasta componenta.

Michael Kraus, profesor la Middlebury College si fost doctorand al lui Tucker, a relatat lucruri fascinante despre prietenia dintre Tucker si patriarhul studiilor ruse din SUA, faimosul diplomat si carturar George F. Kennan. In 1946, Kennan era numarul doi al Ambasadei americane la Moscova, iar Tucker era atasat diplomatic. L-a ajutat pe Kennan in redactarea „Lungii Telegrama”, trimisa catre Departamentul de Stat si devenita in 1947 articolul faimos semnat „Mr. X” in revista „Foreign Affairs”, fundamentul doctrinei „containment”-ului in politica externa a SUA. Tucker si Kennan au ramas apropiati prieteni pe parursul urmatoarelor decenii (locuiau amandoi in orasul universitar Princeton)

Amintesc aici aparitia recenta a biografiei lui George Kennan datorata lui John Lewis Gaddis, recenzata acum doua saptamani drept cover story in „New York Times Book Review” de catre Henry Kissinger. Kraus l-a definit pe Tucker drept „adeptul unei metodologii polimorfe” si a insistat asupra faptului ca in viziunea acestui distins sovietolog personalitatea liderului era cheia pentru interpretarea totalitarismului. Mai mult decat atat, Kraus a afirmat ca stalinismului in politica externa sovietica era echivalentul Razboiului rece.

La seminariile lui Tucker de la Princeton, studentii trebuiau sa citeasca lucrari de istorie, sociologie, politologie, filosofie, antropologie si psihologie, esentiale in opinia profesorului pentru a deslusi semnificatiile conceptului de cultura politica. Celebrul articol despre dictatori si totalitarism al lui Tucker a fost prezentat drept prelegere inaugurala la Conferinta Nationala a Asociatiei Americane de Psihologie, caz unic in care un non-psiholog a fost invitat sa rosteasca un asemenea discurs.

In interventia mea, am accentuat mostenirea comparatista a operei lui Tucker pentru studiile legate de Europa de Est, mentionand corespondenta pe care am purtat-o cu acest ilustru ganditor si faptul ca mi-a oferit un calduros text de sustinere care a aparut pe coperta a patra a cartii mele „Stalinism for All Seasons. A Political History of Romanian Communism” (University of California Press, 2003). Am accentuat faptul ca „Filosofie si mit”, cartea publicata in 1961, era in mare masura o lucrare intrudita cu directiile principale ale marxologiei critice din acei ani, deci a revizionismului marxist din blocul sovietic (Kolakowski, Kosik, Scoala de la Budapesta, Grupul Praxis) un caz impresionant de sincronism filosofic dinspre Vest catre Est. Antologia Marx-

Engels a lui Tucker, aparuta la editura Norton, ramane pana azi nedepasita ca structura, continut si note explicative.

Inchei spunand ca volumul meu „The Devil in History. Communism, Fascism, and Some Lessons of the 20th Century” (in curs de aparitie in 2012 la University of California Press) este dedicat memoriei lui Leszek Kolakowski, Tony Judt, Robert C. Tucker, trei ganditori care au dat masura responsabilitatii intelectuale in veacul trecut.

<http://www.contributors.ro/cultura/mostenirea-lui-robert-c-tucker-marxism-sovietologie-politologie/>